

PÁTÁ ČÁST

Lítost

Kdo je Kristýna?

Kristýna je třicátnice, má jedno dítě, řezníka, s nímž žije ve spořádaném manželství, a jednu velmi občasnou lásku s místním automechanikem, který ji jednou za dlouhý čas pomiluje za dosti nepohodlných okolností v dílně po pracovních hodinách. Malé město poskytuje málo možností pro mimomanželské lásky anebo, jinak řečeno, vyžaduje přespříliš důvtipu a odvahy, což jsou vlastnosti, jimiž paní Kristýna neoplývá.

O to víc jí setkání se studentem zamotalo hlavu. Přijel na prázdniny za matkou do malého města, dvakrát se na řezníka dlouze zadíval, když byla za pultem v krámě, po třetí ji oslovil na koupališti a jeho chování bylo tak kouzelně plaché, že mu mladá paní, zvyklá na řezníka a automechanika, nemohla odolat. Od své svatby (je to dobrých deset let) se odvážila dotknout cizího muže jen v bezpečně zamčené dílně mezi rozmontovanými auty a starými pneumatikami a teď se najednou odhodlala jít na milostnou schůzku pod širým nebem, vystavena veškerému nebezpečí zvědavých očí. Vybírali si sice pro své procházky velmi odlehlá místa, kde pravděpodobnost setkání s nežádoucími chodci byla nepatrná, ale paní Kristýně bušilo srdce a byla naplněna vzrušujícím strachem. Oč více odvahy projevila tváří v tvář nebezpečí, o to zdrženlivější byla vůči studentovi. Moc si s ní neužil. Dosáhl jen krátkých objetí a něžných polibků, často se mu vyvlékala z náručí a tiskla nohy těsně k sobě, když ji hladil po těle.

Nebylo to proto, že by studenta nechtěla. Zamilovala se však od počátku do jeho něžné plachosti a chtěla ji pro sebe uchovat. Paní Kristýna nikdy nezažila, že by s ní nějaký muž rozvíjel úvahy o životě a citoval jména básníků

a filosofů. Student, chudák, neuměl totiž o ničem jiném mluvit; rejstřík jeho svůdcovské výmluvnosti byl velmi jednostranný a neuměl ho přizpůsobovat různému sociálnímu postavení žen. Ostatně zdálo se mu, že si pro to nemusí dělat výčitky, neboť citáty z filosofů působily na prostou ženu řezníka ještě mnohem účinněji než na kolegyni z fakulty. Uniklo mu však, že působivý citát z filosofa okouzлил sice duši jeho společnice, položil se však jako bariéra mezi něho a její tělo. Neboť paní Kristýna měla nejasnou obavu, že oddá-li se studentovi tělem, sníží tak jejich styk na úroveň hodnou řezníka či automechanika a o Schoppenhaerovi už nikdy neuslyší.

Trpěla před studentem ostychem, který jinak neznala. S řezníkem i automechanikem se vždycky o všem se smíchem a rychle domluvila. Třeba o tom, že musejí oba dávat při milování velký pozor, protože lékař jí při porodu řekl, že si druhé dítě nemůže dovolit, že by riskovala zdravím, ne-li životem. Příběh se odehrává v pradávnejší době, kdy potraty byly přísně zakázány a ženy neměly žádnou možnost samy omezit svou plodnost. Řezník i automechanik chápali přesně její obavy a Kristýna, než jim dovolila, aby do ní vnikli, kontrolovala s veselou věcností, zda dodrželi všechna opatření, jež po nich požadovala. Když si však představila, že by stejným způsobem jednala se svým andělem, který k ní sestoupil s oblaku, na němž besedoval s Schoppenhauerem, cítila, že by nenašla vhodná slova. Mohu proto uzavřít, že její milostná zdrženlivost měla dva důvody: udržet studenta co nejdéle v okouzlujícím území něžné nesmělosti a vyhnout se co nejdéle tomu, aby ho znechutila příliš praktickými informacemi a opatřeními, bez nichž se, podle ní, nemůže obejít tělesná láska.

Ale student při veškeré své jemnosti byl tvrdohlavý. Ať tiskla stehna sebepevněji k sobě, držel ji statečně

za její zadnici a ten dotek říkal, že cítuje-li někdo Schoppenhauera, nemíní se kvůli tomu vzdát těla, které se mu líbí.

Ostatně prázdniny končí a oba milenci zjišťují, že by jim bylo smutno, kdyby se celý rok neviděli. Nezbyvá, než aby si paní Kristýna vymyslela záminku a přijela za ním. Oba vědí, co ten příjezd bude znamenat. Student obývá v Praze malou mansardu a paní Kristýna nemůže skončit jinde než v ní.

Co je lítost?

Lítost je české slovo nepřeložitelné do jiných jazyků. Označuje pocit nesmírný jak roztažená harmonika, pocit, který je syntézou mnoha jiných pocitů: smutku, soucitu, sebevýchitek i stesku. První slabika toho slova, pronesená s přízvukem a dlouze, zní jako nářek opuštěného psa.

Za jistých okolností má však lítost význam naopak velmi zúžený, zvláštní, přesný a jemný jak ostří nože. Hledám pro něho rovněž marně obdobu v jazycích, i když si neumím představit, jak bez něho může vůbec někdo rozumět lidské duši.

Uvedu příklad: Student plaval se studentkou v řece. Dívka byla sportovkyně a on plaval mizerně. Neuměl dýchat pod vodou, plaval pomalu s hlavou křečovitě vztyčenou nad hladinu. Dívka ho pošetile milovala a byla tak taktní, že plavala stejně pomalu jako on. Ale když už se koupání blížilo ke konci, chtěla splatit rychle dluh svým sportovním touhám a dala se rychlými tempy k druhému břehu. Student se snažil plavat rychleji a napil se přitom vody. Cítil se pokořen, odhalen ve své tělesné méněcnosti a pocítil lítost. Vybavilo se mu jeho nemocné dětství bez sportu a bez kamarádů pod příliš starostlivým dohledem maminky a chtělo se mu zoufat nad sebou i nad

svým životem. Když odcházeli polní cestou k městu, mlčel. Byl zraněn a ponížen a měl nepřekonatelnou touhu ji uhodit. *Co je ti*, ptala se ho a on ji vytkl, že na druhé straně řeky jsou přece víry, že jí zakázal tam plavat, že se mohla utopit - a udeřil ji po tváři. Dívka se rozplácala a on, když viděl v její tváři slzy, pocítil k ní soucit, objal ji a jeho lítost se rozplynula.

Anebo jiný zážitek ze studentova dětství: posílali ho do hodin houslí. Nebyl moc nadaný a učitel ho přerušoval chladným a nesnesitelným hlasem, vyčítaje mu chyby. Cítil se ponížen, chtělo se mu plakat. Ale místo aby se snažil hrát přesněji a nedělat chyby, začal je naopak dělat úmyslně, učitelův hlas byl ještě nesnesitelnější a zlostnější a on se potápěl hlouběji a hlouběji do své lítosti.

Co je tedy lítost?

Lítost je trýznivý stav probuzený pohledem na náhle odkrytou vlastní ubohost.

Jeden z obvyklých léků proti vlastní ubohosti je láska. Neboť ten, kdo je absolutně milován, nemůže být ubohý. Všechny jeho nedostatečnosti jsou vykoupeny magickým pohledem lásky, v němž i nesporné plavání s hlavou vystrčenou nad vodu se stává okouzlující.

Absolutnost lásky je vlastně touha po absolutní totožnosti: touha po tom, aby milovaná žena plavala stejně pomalu a aby neměla žádnou vlastní minulost, na kterou by mohla šťastně vzpomínat. Ale jakmile je iluze absolutní totožnosti popřena (dívka šťastně vzpomíná na svou minulost, anebo rychle plave), láska se stává jen ustavičným zdrojem té velké trýzně, kterou nazýváme lítost.

Člověk, který má hlubokou zkušenost s obecnou nedokonalostí lidí, je poměrně chráněn proti nárazům lítosti. Pohled na vlastní ubohost je mu čímsi běžným a nezajímavým. Lítost je tedy příznačná pro věk nezkušenosti. Je to jedna z ozdob mladosti.

Lítost funguje jako dvoutaktní motor. Za pocitem trýzně následuje touha po pomstě. Cílem msty je způsobit, aby se partner ukázal stejně ubohý. Muž sice neumí plavat, ale žena zpolíčkována pláče. Mohou se tedy cítit rovni a pokračovat v lásce.

Protože msta nemůže nikdy prozradit svůj pravý důvod (student nemůže říci dívce, že ji uhodil, protože rychle plavala), musí uvést motiv falešný. Lítost se tedy nikdy neobejde bez patetického pokrytectví: mladík prohlašuje, že šlehl hrůzou, že se jeho dívka utopí, a dítě hraje do omrzení falešný tón, předstírajíc zoufalou nenadanost.

Tato kapitola měla být původně nazvána Kdo je student. Ale pojednávala-li o lítosti, je to jako by mluvila o studentovi, který není než lítost sama. Nelze se tedy divit, že studentka, do níž se zamiloval, ho nakonec opustila. Není to nic příjemného nechat se bít proto, že člověk umí plavat.

Žena řezníková, kterou potkal v rodném městě, přišla mu vstříc jako velká náplast ochotná obvázat jeho rány. Obdivovala ho, zbožňovala, a když jí vyprávěl o Schopenhauerovi, nesnažila se námitkami projevít svou vlastní na něm nezávislou osobnost (jako to činila studentka neblahé paměti), nýbrž se na něho dívala očima, v nichž on, dojat jejím dojetím, se domníval spatřovat slzy. Kromě toho, nezapomeňme to dodat, od té doby, co se rozešel se studentkou, nemiloval se s žádnou ženou.

Kdo je Voltaire?

Je to asistent na univerzitě, je vtipný a útočný a jeho oči se jízlivě zatínají do protivnickovy tváře. To všechno byly dostatečné důvody, že se mu říkalo Voltaire.

Měl rád studenta, což není malé vyznamenání, protože byl velmi náročný ve svých sympatiích. Po semináři ho

zastavil a ptal se ho, má-li zítra večer čas. Běda, zítra večer má přijet Kristýna. Student musil vynaložit všechnu odvahu, aby řekl Voltairovi, že je zadán. Ale Voltaire jen mávl rukou: "Tak si to musíte odložit. To vám bude stát za to," a řekl mu, že se zítra v klubu literatury sejdou nejlepší básníci země a on, Voltaire, který tam bude s nimi, by chtěl, aby je student také poznal.

Ano, bude tam i veliký básník, o němž Voltaire píše monografii a často ho navštěvuje. Je nemocný a chodí o berlích. Proto je ho málokdy vidět mezi lidmi a příležitost setkat se s ním je o to vzácnější.

Student znal knihy všech básníků, kteří měli být přítomni, a z díla velkého básníka znal nazpaměť celé stránky veršů. Nic si nikdy nepřál víc než strávit večer v jejich blízkosti. Ale pak si uvědomil, že se už několik měsíců s žádnou ženou nemiloval, a opakoval znovu, že nemůže přijít.

Voltaire nechápe, že může být něco důležitějšího než setkání s velkými muži. Žena? Copak se to nedá odložit? Jeho brýle jsou náhle plny výsměšných jisker. Ale student má před očima obraz řezníkovy ženy, která mu plaše unikala celý měsíc prázdnin, a i když ho to stojí velké úsilí, vrtí hlavou. Kristýna má v tu chvíli cenu veškeré poezie studentovy vlasti.

Kompromis

Přijela už ráno. Během dne měla v Praze nějaké jednání, které jí mělo sloužit jako alibi. Student se s ní měl sejít teprve kvečeru v hospodě, kterou sám vybral. Když do ní vstoupil, skoro se ulekl: místnost byla přeplněna opilci a maloměstská víla jeho prázdnin seděla v koutě u záchodů u stolu, který byl určen ne pro hosty, ale pro odkládání nádobí. Byla oblečena s neobratnou svátečností, tak

jak se jen může obléci paní z provincie, když chce po dlouhé době navštívit hlavní město a ochutnat jeho radovánky. Měla na hlavě klobouk, barevné korále kolem krku a vysoké černé střevíce.

Student cítil, jak mu hoří tváře - nikoli vzrušením, ale zklamáním. Na pozadí malého města plného řezníků, mechaniků a penzistů se Kristýna vyjímalala úplně jinak než v Praze, městě studentek a krásných kadeřnic. Se svými směšnými korály a diskretním zlatým zubem (nahore v koutku úst) se mu zjevila jako sám zosobněný protiklad té ženské krásy, mladé a oblečené do džínů, která ho již několik měsíců katastrofálně odmítala. Šel Kristýně vstříc nejistým krokem a lítost šla s ním.

Byl-li student zklamán, paní Kristýna byla zklamána neméně. Restaurace, do níž ji student pozval, měla krásný titul U krále Václava, a Kristýna, neznalá Prahy, předpokládala, že je to luxusní podnik, kde s ní student povečeří, aby ji pak provedl ohňostrojem pražských zábav. Když zkonstatovala, že U krále Václava je přesně taková hospoda, do jaké chodí na pivo automechanik, a že tam musí na studenta čekat v koutě u záchodu, nepocítila to, co jsem nazýval slovem lítost, nýbrž docela obyčejnou zlost. Tím chci říci, že se necítila ubohá a ponížená, ale že usoudila, že se její student neumí chovat. Také mu to hned řekla. Měla vzteklou tvář a mluvila s ním jako se řezníkem.

Stáli proti sobě, ona vyčítala, mnohomluvně a hlasitě, a on se jen chabě bránil. Jeho nechuf k ní tím jen vzrostla. Chtěl ji rychle odvést k sobě, ukrýt před zraky všech a čekat, zda se v intimním úkrytu obnoví ztracené kouzlo. Ale odmítla to. Když přijela jednou po dlouhé době do hlavního města, chce tu něco vidět, někam jít, něco užít. A její černé střevíce a velké barevné korále se hlasitě hlásily o svá práva.

“Tohle je nádherná hospoda, kam chodí báječní lidé. prohodil student, dáváje tím řezníkově ženě najevo, že vůbec nerozumí tomu, co je v hlavním městě zajímavé co ne. “Je tu dnes bohužel plno, takže tě musím zavé- jinam.” Ale jako naschvál všechny ostatní kavárny by- stejně přeplněné, cesta od jedné k druhé byla dlouhá, paní Kristýna se mu zdála nesnesitelně komická se svy: kloboučkem, perlami a zlatým zubem, který jí zářil z ús- Šli ulicemi plnými mladých žen a student si uvědomova- že by nikdy nemohl sám před sebou ospravedlnit, že: kvůli Kristýně vzdal příležitosti strávit večer s velikár- své země. Znepřátelit si ji však také nechtěl, neboť, j- jsem řekl, už dlouho se s žádnou ženou nemiloval. Situ- ci mohl proto vyřešit jen mistrovsky vymyšlený kompr- mis.

Konečně našli volný stůl ve velmi zastrčené kavárně. Student poručil dvě číše aperitivu a zadíval se Kristý- smutně do očí: Život zde v Praze je pln nepředvídaný- událostí. Právě včera studentovi telefonoval nejslavně- ší básník země.

Když vyslovil jeho jméno, paní Kristýna strnula. U- la se přece ve škole nazpaměť jeho básně. Ti, o nichž- učíme ve škole, mají v sobě cosi neskutečného a nehme- něho, patří už za živa do vznešené galerie mrtvých. Kr- týna nemohla uvěřit, že se s ním student skutečně osob- zná.

Ovšem, že se s ním zná, prohlásil student. Píše o ně- dokonce disertační práci, monografii, která vyjde pra- děpodobně jednou jako kniha. Nikdy o tom paní Kris- ně neříkal, protože by si mohla myslet, že se vychlou- ale teď jí to musí říct, protože velký básník jim překř- nečekaně cestu. Dnes je totiž v klubu literatury intin- beseda s básníky země, k níž je pozváno jen několik kr- ků a znalců. Je to velice důležité setkání. Slíbujee to c

batu, v níž budou létat jiskry. Ale student tam samozřejmě nepůjde. Tolik se těšil na paní Kristýnu!

V mé sladké a podivné zemi kouzlo básníků nepřestalo ještě působit na srdce žen. Kristýna pocítila obdiv ke studentovi a spolu s tím i jakousi mateřskou snahu být mu radou a obhajovat jeho zájem. Prohlásila s podivuhodnou a nečekanou bezelstností, že by bylo škoda, aby se student nezúčastnil večera, na němž bude přítomen veliký básník.

Student řekl, že se snažil udělat všechno možné, aby tam Kristýna mohla jít s ním, protože věděl, že by jí jistě zajímalo vidět velkého básníka i jeho přátele. Bohužel, není to možné. Vždyť ani veliký básník tam nebude se ženou. Beseda je určena jen odborníkům. Původně studenta opravdu ani nenapadlo, že by tam šel, ale teď si uvědomuje, že Kristýna má možná pravdu. Ano, je to dobrý nápad. Co kdyby se tam stavil aspoň na hodinku? Kristýna by mezitím počkala u něho a pak už by byli jenom spolu.

Svod divadel a varieté byl zapomenut a Kristýna vstoupila do studentovy mansardy. V první chvíli se jí zmocnilo podobné zklamání, jako když vešla do hospody U krále Václava. Nedalo se to vůbec nazvat bytem, byla to jedna malá místnost bez předsíně, jen s gaučem a psacím stolem. Ale ztratila již jistotu ve svých soudech. Vstoupila do světa, kde existuje tajemná stupnice hodnot, které nerozumí. Smířila se tedy rychle s neútlunou a špinavou místností a mobilizovala veškerý ženský talent, aby se v ní cítila doma. Student ji požádal, aby si sundala klobouk, políbil ji, posadil na gauč a ukázal jí malou knihovnu, aby se během jeho nepřítomnosti měla čím bavit.

Tehdy jí něco napadlo: "Nemáš tady jeho knížku?" Myslíla na velkého básníka.

Ano, student měl jeho knížku.

Pokračovala velmi nesměle: "Nemohl bys mi ji dát? Říct mu, aby tam napsal pro mne věnování?"

Student se rozzářil. Věnování velkého básníka bu pro Kristýnu náhradou za divadlo a varieté. Měl před špatné svědomí a byl ochoten pro ni všechno udělat. Je to očekával, v intimitě jeho bytu se obnovilo její kouzlo. Dívky procházející se ulicemi zmizely a půvab její skromnosti naplnil tiše místnost. Zklamání se pomalu vytrácelo a student odcházel do klubu vyrovnán a vesele spokojen s dvojitým báječným programem, který mu sliboval na stávající večer.

Básníci

Student čekal na Voltaira před domem literatury stoupal s ním pak do prvního poschodí. Prošli šatnou v hale k nim už doléhal veselý povyk. Voltaire otevřel dveře do salónu a student uviděl kolem širokého sto veškeru poezii své země.

Dívám se na ně z veliké dálky dvou tisíc kilometrů. Podzim 1977, má země už devět let dřímá v sladkém pevném objetí ruské říše, Voltaire byl vyhnán z univerzity a mé knihy, vybrány ze všech veřejných knihoven, byly zamčeny do nějakého státního sklepa. Čekal jsem ještě několik let a pak jsem sedl do auta a odjel co nejdál na západ, až do bretonského města Rennes, kde jsem si hned první den našel byt v nejvyšším poschodí nejvyšší věže. Další den ráno, když mne probudilo slunce, pochopil jsem, že jeho veliká okna jsou obrácena na východ, k Páruze.

Dívám se na ně teď tedy ze své rozhledny, ale je to příliš daleko. Naštěstí mám slzu v oku, která jak čočka cirkularkohledu mi přibližuje jejich tváře. A vidím teď jasně ve zprostřed nich sedí pevně a široce veliký básník.

mu jistě již přes sedmdesát, ale jeho tvář je stále krásná, oči živé a moudré. Má o stůl vedle sebe opřeny dvě berličky.

Vidím je všechny na pozadí rozsvícené Prahy, jaká byla před patnácti lety, kdy jejich knihy nebyly ještě zamknuty ve státním sklepě a oni seděli vesele a hlučně kolem širokého stolu plného lahví. Mám je všechny rád a ostýchám se je obdařit běžnými jmény vzatými nazdařbůh z telefonního seznamu. Mám-li už skrýt jejich tváře za masku vymyšleného jména, chci jim ho dát jako dar, jako ozdobu a poctu.

Nazývají-li studenti asistenta Voltairem, proč bych já nenazval velkého a milovaného básníka Goethem?

Proti němu sedí Lermontov.

A toho s černýma zasněnýma očima chci nazývat Petrarkou.

Pak je tam ještě Verlaine, Jesenin a několik dalších, kteří nestojí za zmínku, ale také jeden muž, který se mezi ně dostal zřejmým omylem. Zdaleka (až z té dálky dvou tisíc kilometrů) je zřejmo, že poezie ho neobdařila svým polibkem a že nemá rád verše. Jmenuje se Boccaccio.

Voltaire vzal dvě židle, které stály u zdi, přistrčil je ke stolu plnému lahví a představoval básníkům studenta. Básníci kývali vlídně hlavou, jenom Petrarka si ho vůbec nevšiml, protože se právě hádal s Boccacciem. Zakončil svůj spor slovy: "Žena nás vždycky něčím přesahuje. Mohl bych o tom vyprávět celé týdny."

Goethe ho pobídl: "Týdny je moc. Vyprávěj aspoň deset minut."

Vyprávění Petrarkovo

"Stalo se mi před týdnem něco neuvěřitelného. Má žena se právě vykoukala, byla v červeném županu, zlaté

vlasý měla rozpuštěné a byla krásná. Bylo deset minut po deváté hodině a někdo zvonil. Když jsem otevřel dveře na chodbu, uviděl jsem dívku, jak se tiskne ke zdi. Poznal jsem ji hned. Chodím jednou týdně do dívčí školy. Mají tam kroužek poezie a ty dívky mne tajně zbožňují.

Ptám se jí: Co tu, prosím tě, děláš?

Musím vám něco říct!

Co mi potřebuješ říct?

Něco strašně důležitého vám musím říct!

Podívej se, říkám, je pozdě, ke mně teď nemůžeš jít, běž dolů a počkej na mě u dveří do sklepa.

Vrátil jsem se do pokoje a řekl ženě, že se někdo zmýlil ve dveřích. A pak jsem prohlásil jakoby nic, že musím jít ještě do sklepa pro uhlí, a vzal jsem do rukou dva prázdné uhláky. To jsem udělal blbost. Celý den mne trápil žlučník a polehával jsem. Ta náhlá píle musela působit na ženu podezřele."

"Tebe trápí žlučník?" zeptal se Goethe se zájmem.

"Už mnoho let," řekl Petrarka.

"Proč si ho nedáš operovat?"

"Ani za nic," řekl Petrarka.

Goethe kýval s pochopením hlavou a Petrarka se zeptal: "Kde jsem to skončil?"

"Máš nemocný žlučník a vzal jsi do rukou dva uhláky," napověděl mu Verlaine.

"Našel jsem dívku u sklepa," pokračoval Petrarka, "a pozval ji dolů. Házet jsem pak lopatou uhlí do uhláků a chtěl jsem se dovědět, co chce. Opakovala pořád, že *musela* přijít. Nic jiného jsem z ní nedostal.

Pak jsem uslyšel shora kroky po schodech. Vzal jsem rychle naplněný uhlák a utíkal ze sklepa. Shora přicházela má žena. Podávám jí do ruky uhlák: Prosím tě, vem to rychle, já jdu ještě naplnit ten druhý! Žena nesla uhlák nahoru a já jsem se vrátil do sklepa a řekl dívce, že

tu už nemůžu zůstat, ať na mne počká na ulici. Naházel jsem uhlí do uhláku a utíkal s ním do bytu. Ženu jsem pak políbil a řekl jí, ať si jde lehnout, já že se ještě před spaním vykoupu. Lehla si do postele a já jsem v koupelně otočil kohoutkem u vany. Voda narážela hlasitě na dno. Vyzul jsem si papuče a vyšel jsem v ponožkách do před síně. Boty, které jsem měl toho dne na nohou, byly u dveří vedoucích na chodbu. Nechal jsem je tam, aby svědčily o tom, že jsem se nevzdálil z domu. Pak jsem vytáhl ze skříně jiné boty, nazul je a tiše vyklouzl ze dveří.”

“Petrarko,” ozval se Boccaccio, “všichni víme, že jsi veliký lyrik. Ale vidím, že jsi i veliký metodik, lstivý stratég, který se nedá ani na chvíli zaslepit vášní! To, co jsi provedl s papučí a dvěma páry bot, je naprosto dokonalé!”

Všichni souhlasili s Boccacciem a zahrnovali Petrarku chválou, která mu zjevně lichotila.

“Čekala mne na ulici,” pokračoval. “Snažil jsem se ji uchlácholit. Vysvětloval jsem jí, že teď musím odejít domů, a pozval jsem ji, aby přišla zítra dopoledne, kdy je má žena bezpečně v zaměstnání. Právě před našim domem je stanice tramvaje. Naléhal jsem na ni, aby odjela. Ale když tramvaj přijela, rozesmála se a chtěla se znovu rozběhnout ke dveřím našeho domu.”

“Měl jsi ji hodit pod tramvaj,” řekl Boccaccio.

“Přátelé,” řekl Petrarka skoro slavnostně, “jsou chvíle, kdy člověk, ač nerad, musí být na ženu zlý. Řekl jsem jí: Nechceš-li jít domů dobrovolně, zamknu před tebou dům. Nezapomínej, že tu mám svůj domov, a nemohu z něho dělat chlív! Uvědomte si navíc, přátelé, že v tu chvíli, co se s ní dohaduju před domem, nahoře v koupelně teče voda a vana může každou chvíli přetéct!”

Otočil jsem se a utíkal jsem k vratům. Dívka běžela za mnou. Naneštěstí vcházeli do domu zároveň jiní lidé a

dívka vklouzla do vrat s nimi. Utíkal jsem do schodů jak závodník! Slyšel jsem za sebou její kroky. Bydlíme až v třetím poschodí! Byl to výkon! Ale byl jsem rychlejší a zabouchl jsem dveře těsně před ní. Měl jsem ještě i čas vytrhnout ze zdi dráty od zvonku, aby nebylo slyšet její zvonění, protože mi bylo jasné, že se teď opře o zvonek a nepustí se ho. Utíkal jsem pak po špičkách do koupelny.”

“Vana nepřetekla?” ptal se starostlivě Goethe.

“Zavřel jsem kohoutek v poslední chvíli. Šel jsem se pak znovu podívat ke dveřím. Otevřel jsem kukátko a viděl jsem, jak stojí nehnutě a dívá se upřeně do dveří. Přátelé, dostal jsem strach. Báł jsem se, že tam bude stát až do rána.”

Boccaccio vyrušuje

“Petrarko, ty jsi nenapravitelný adorant,” přerušil ho Boccaccio. “Umím si představit ty slečny, co udělaly kroužek poezie a vzývají tě jako Apollona. Nechtěl bych se setkat ani s jednou z nich. Žena-básniřka je žena na druhou. To je příliš pro mizogyna, jako jsem já.”

“Poslyš, Boccaccio,” řekl Goethe, “proč se pořád chlubitš, že jsi mizogyn?”

“Protože mizogyni představují tu lepší část mužů.”

Na ta slova reagovali všichni básníci nepřátelským hučením. Boccaccio musil zvýšit hlas:

“Rozumějte mi. Mizogyn neopovrhne ženami. Mizogyn nemá rád ženství. Muži se odedávna dělí na dvě velké třídy. Na adoranty žen, jinak též básníky, a na mizogyny, či lépe řečeno, gynofoby. Adoranti aneb básníci zbožňují tradiční ženské hodnoty jako cit, domov, mateřství, plodnost, svaté blesky hysterie a božský hlas přírody v nás, kdežto mizogyni či gynofobové mají z těch hodno-

mírnou hrůzu. Adorant zbožňuje v ženě ženství, kdežto gynofob dá před ženstvím přednost ženě. Nezapomeňte na jednu věc. Žena může být šťastná jen s mizogynem. S vámi přece nikdy žádná žena nebyla šťastná!”

Ozvalo se nové nepřátelské hučení.

“Adorant aneb básník umí ženě přinést drama, vášně, pláč, starosti, ale nikdy žádné potěšení. Znal jsem jednoho. Zbožňoval svou ženu. Pak začal zbožňovat jinou. Nechtěl ponížít ani jednu, tím že by ji podváděl, ani druhou, tím že by ji měl jen jako tajnou milenkou. Svěřil se tedy se vším své ženě, prosil ji, aby mu pomohla, žena z toho onemocněla, on plakal, kudy chodil, až to jeho milenka nakonec nemohla vydržet a prohlásila, že se s ním rozejde. Lehli si na koleje, aby ho přejela tramvaj. Řidič ho naneštěstí zdálky viděl a můj adorant musel platit padesát korun za rušení silničního provozu.”

“Boccaccio lže!” křičel Verlaine.

“Příběh, který vypráví Petrarka,” pokračoval Boccaccio, “je ze stejného pytle. Jak tvá žena se zlatými vlasy přijde k tomu, abys bral vážně nějakou hysterku?”

“Co ty víš o mé ženě?” křičel Petrarka: “Má žena je má věrná přítelkyně! Nemáme jeden před druhým tajnosti!”

“Tak proč sis přezouval ty boty?” ptal se Lermontov.

Ale Petrarka se nedal vyrušit: “Přátelé, v té těžké chvíli, kdy ta holka stála na chodbě a já opravdu nevěděl, co dělat, šel jsem za svou ženou do ložnice a svěřil se jí se vším.”

“Jako můj adorant!” smál se Boccaccio. “Svěřit se! To je reflex všech adorantů! Jistě jsi ji prosil, aby ti pomohla!”

Petrarkův hlas byl plný něhy: “Ano, prosil jsem ji, aby mi pomohla. Nikdy mi neodřekla svou pomoc. Ani tentokrát ne. Šla sama ke dveřím. Já jsem zůstal v pokoji, protože jsem se bál.”

“Také bych se bál,” řekl Goethe s porozuměním.

“Ale vrátila se úplně klidná. Dívala se kukátkem na chodbu, pak otevřela dveře a nikdo tam nebyl. Vypadalo to, jako kdybych si to byl vymyslel. Ale najednou se ozvala za našimi zády veliká rána a řinčení skla. Jak víte, obýváme starý byt, jehož okna vedou na pavlač. A dívka, když nikdo neodpovídal na její zvonění, našla někde železnou tyč, šla s ní na pavlač a začala rozbíjet, jedno po druhém, všechna naše okna. Dívali jsme se na ni zvnitřku bytu bezmocně a skoro v hrůze. A pak jsme viděli, jak se z druhé strany temné pavlače objevily tři bílé stíny. Byly to staré báby z protějšího bytu. Probudil je řinkot skla. Vyběhly ven v nočních košilích, lačné a dychtivé, těšily se na nenadálý skandál. Představte si ten obraz! Mladíčká krásná dívka se železnou tyčí a kolem ní zlověstné stíny tří čarodějnic!

Pak dívka rozbila poslední okno a vstoupila jím do místnosti.

Chtěl jsem jít k ní, ale má žena mne objala a prosila, *nechod k ní, ona tě zabije!* A dívka stála uprostřed pokoje s železnou tyčí v ruce jak Johanka z Arku se svým kopím, krásná, vznešná, a já jsem se vyprostil z objetí své ženy a kráčel jsem k ní. A tak jak jsem se k ní blížil, její pohled ztrácel na hrozivosti, vláčněl a stával se nebesky mírný. Vzal jsem jí tyč z ruky, odhodil ji na zem a uchopil dívku za ruku.”

Urážky

“Nevěřím ti ani slovo,” řekl Lermontov.

“To se ví, že se to stalo trochu jinak, než to Petrarka říká,” zasáhl opět Boccaccio, “ale věřím, že se to stalo. Ta dívka byla hysterka, které by každý normální muž dal v podobné situaci už dávno pár facek. Adoranti aneb bás-

níci jsou odevždy nádhernou kořistí hysterek, které vědí, že od nich nikdy facku nedostanou. Adoranti jsou bezmocní před ženou, protože nikdy nepřekročili stín své matky. Vidí v každé ženě vyslankyni matky a podrobují se jí. Sukně jejich matky se nad nimi klene jako obloha." Ta poslední věta se mu zalíbila a mnohokrát ji opakoval: "To, co je nad vámi, básníci, to není nebe, ale obrovská sukňe vaší matky! Vy všichni žijete pod sukni své matky!"

"Cos to řekl?" zařval neuvěřitelným hlasem Jesenin a vyskočil ze židle. Kymácel se. Pil celý večer ze všech nejvíce. "Cos to řekl o mé matce? Cos to řekl?"

"Nemluvil jsem o tvé matce," řekl Boccaccio mírně; věděl, že Jesenin žije se slavnou tanečnicí o třicet let starší než on a cítil k němu upřímný soucit. Ale Jesenin si už nabral sliny do úst a zakloniv se plivl. Byl příliš opilý, takže plivanec dopadl Goethovi na límec. Boccaccio vytáhl kapesník a utíral velkého básníka.

Jesenin byl plivnutím k smrti unaven a zhroutil se na židli.

Petrarka pokračoval: "Přál bych vám, přátelé, slyšet, co mi říkala. To bylo nepochopitelné. Říkala a bylo to jako modlitba, jako litanie, *já jsem prostá, já jsem úplně obyčejná dívka, nic na mně není, ale já jsem přišla, protože mne sem posílá láska, já jsem přišla* - tiskla mne v té chvíli za ruku - *abys poznal, co je pravá láska, abys to jednou za život poznal!*"

"A co říkala tvá žena té poselkyni lásky?" zeptal se s nasmírně zdůrazněnou ironií Lermontov.

Goethe se rozesmál: "Co by Lermontov dal za to, kdyby mu nějaká žena vytloukala okna! Ten by jí za to i zaplatil!"

Lermontov vrhl na Goetha nenávistný pohled a Petrarka pokračoval: "Má žena? Mýlíš se, Lermontove, považuješ-li tento příběh za boccacciiovskou humoresku.

Ta dívka se obrátila k mé ženě a měla nebeské oči a říkala jí, a bylo to stále jak modlitba, jak litanie, *vy se na mne nezlobíte, protože jste dobrá a já vás mám taky ráda, mám vás oba ráda* a chytla za ruku i ji."

"Kdyby to byl výjev z Boccacciovy humoresky, neměl bych nic proti tomu," řekl Lermontov. "To, co nám vyprávíš, je něco horšího. Je to špatná poezie."

"Závidíš!" křičel na něho Petrarka. "V životě se ti nepříhodilo, abys byl v pokoji sám s dvěma krásnými ženami, které tě milují! Víš, jak je má žena krásná, když je v červeném županu s rozpuštěnými zlatými vlasy?"

Lermontov se posupně zasmál, ale Goethe se rozhodl potrestat jeho kyselý komentář: "Ty jsi, Lermontove, veliký básník, my to všichni víme, ale proč máš takové mindráky?"

V té chvíli zůstal Lermontov jako politý a říkal Goethovi jen těžce se ovládaje: "Johane, tohle jsi mi neměl říkat. Toto je to nejhorší, cos mi mohl říct. To byla od tebe sprostota."

Goethe, milovník smíru, by asi nepokračoval v dráždění Lermontova, ale jeho životopisec, brýlatý Voltaire se zasmál: "To se ví, Lermontove, že máš mindráky," a začal rozebírat jeho poezii, která nemá ani šťastnou přirozenost Goethovu, ani vášnivý dech Petrarkův. Začal dokonce rozebírat jednotlivé jeho metafory, aby duchaplně dokázal, že komplex méněcennosti je přímým zdrojem Lermontovovy imaginace a má svůj kořen v básníkově dětství poznamenaném chudobou a tísnivým vlivem autoritativního otce.

V tu chvíli se naklonil Goethe k Petrarkovi a řekl šeptem, který naplnil celou místnost, takže ho slyšeli všichni i Lermontov: "Ale kdepak. To všechno jsou blbosti. Lermontov to má z nešoustání!"